

Vaasan yliopisto

Oikeus maisemaan – Ympäristöoikeudenmukaisuus ristipaineessa uusiutuvan energian hankkeissa

Tiina Pitkänen, HTM, FM, Projektitutkija, Aluetiede, Vaasan yliopisto

14.3.2026, Parkano

AuvoRa-tutkimushanke

Vaasan yliopisto ja Turun yliopisto

AuvoRa-tutkimushanke, Vaasan yliopisto ja Turun yliopisto

- ▶ Projektitutkija, aloitteleva väitöskirjatutkija AuvoRa-hankkeessa.
- ▶ Taustani: Ympäristöpolitiikasta ja aluetieteestä valmistunut Hallintotieteiden maisteri sekä Digitaalisen kulttuurin, maiseman ja kulttuuriperinnön tutkimuksesta valmistunut Filosofian maisteri.
- ▶ AuvoRa-tutkimushanke tutkii teollisen aurinkovoimarakentamisen maaseutu- ja maisemavaikutuksia.
- ▶ Tutkimuksessa tutkimme aurinkovoimarakentamisen vaikutuksia maaseudun elinkeinoihin, yhteisöihin ja elinvoimaan sekä maisemaan.
- ▶ Tutkimuksemme teemme asiantuntijahaasteluita, tutkimme case-tapauksina aurinkovoimaloita eri puolilta Suomea noin 10 kappaletta.

Tausta ja lähtökohdat

Teollisen kokoluokan aurinkovoima ja maisema

- ▶ Ilmastonmuutos, teknologinen kehitys, geopolitiikka
  - ▶ Energia- ja ilmastopolitiikan kansainväliset linjaukset
- ▶ Kansalliset strategiat, tavoitteet ja ohjelmat (edelläkävijyys, talous, omavaraisuus)
  - ▶ Lainsäädännön ja luvituskäytäntöjen muutokset
- ▶ Alueiden, kuntien, hankekehittäjien ja maanomistajien tavoitteet ja roolit
- ▶ Lopputulos: Toiminnassa n. 30 teollisen kokoluokan aurinkovoimalaa, rakenteilla n. 10, suunnittelussa n. 300
  - ▶ Yli 30 000 hehtaaria maata (mahdollisesti) uuteen käyttöön
- ▶ Miten tämä kaikki näkyy maisemassa ja paikallisessa kehittämisessä? Miten muutosta hallinnoidaan?

Ydinkysymykset

Teollisen kokoluokan aurinkoenergiatuotannon maaseutuvaikutukset

- ▶ Taustoitus: Mitkä intressit, linjaukset ja tavoitteet ohjaavat aurinkovoimaloiden rakentamista?
  - ▶ Suomessa ylipäänsä ja valituilla kohdealueilla?
  - ▶ Millaisia toimijuuksia ja verkostoja aurinkovoimarakentamisen ympärille on syntynyt tai on syntymässä?
- ▶ Ydin: Miten ja millaisten teemojen kautta aurinkovoimarakentamisen maaseutuvaikutukset tulevat näkyviksi tai tunnistetaan?
  - ▶ Vaikutukset maaseudun elinkeinoihin ja yhteisöihin?
  - ▶ Vaikutukset maaseutupolitiikkaan ja paikallisiin strategioihin?
  - ▶ Maisemavaikutukset ja yleinen ilmapiiri?

Maisemaoikeudenmukaisuus uusiutuvan energian hankkeissa

Käsitteet ja oikeudellinen tausta

Maisema ja maisemaoikeudenmukaisuus energiasiirtymässä

- ▶ Energiiasiirtymällä on merkittäviä **maisemavaikutuksia**.
- ▶ **Kansalaisilla on maisemaan paljon oikeuksia**.
- ▶ **Maisema** käsitteenä tarkoitetaan moniaistisia havaintoja ympäristöstä, sekä ympäristön toiminnallisia, kulttuurisia ja sosiaalisia ulottuvuuksia ja inhimillisten ja ei-inhimillisten toimijoiden välistä suhdetta (Hankonen 2023, 12). Keskeistä maisemassa on **kokemuksellisuus** (Hankonen 2023, 13). Maisema on ennen kaikkea kokemuksellinen maisema.
- ▶ **Keskeinen maisemavaikutuksia hallitseva säädös on Euroopan neuvoston maisemayleissopimus**, joka säätelee **maisemaosallisuutta, maisemapolitiikka ja maisemaoikeudenmukaisuutta ja suojelua**. Sopimus asettaa tavoitteet ja sisällöt sopimusosapuolille maisemapolitiikkaan ja maiseman suojelun, suunnittelun sekä hoidon periaatteille.
- ▶ Sopimuksella edistetään **maisemapolitiikkaa**. **Maisemapolitiikka tarkoittaa, että maisemavaikutukset huomioimista systemaattisesti ja ohjelmallisesti poliittisessa järjestelmässä ja päätöksenteossa** (Tasavallan presidentin asetus Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta 14/2006).
- ▶ **Maisemademokratia** on maisemaoikeudenmukaisuuden keskeinen käsite. Se tarkoittaa sitä, että henkilöt **voivat tuoda suunnitteluprosessissa esille näkemyksensä maisemasta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa suunnitteluprosessia** (Hankonen 2023, 14).
- ▶ **Maisemaosallisuuden** taustalla on oikeus osallistumiseen, joka tarkoittaa mahdollisuutta **tuoda esille kokemuksellista tietoa ympäristöstä**, ja sitä, että tämä toiminta on **vaikuttavaa** (Hankonen 2023, 14).
- ▶ **Maisemaoikeudenmukaisuus** tarkoittaa maisemaosallisuuden toteutumista kansalaisten näkökulmasta.
- ▶ Euroopan neuvoston maisemayleissopimus astui **voimaan Suomessa 1.4.2006** (Tasavallan presidentin asetus Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta 14/2006).

Euroopan neuvoston maisemayleissopimuksen sisältö

- ▶ **Euroopan neuvoston maisemayleissopimus** (Tasavallan presidentin asetus Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta 14/2006) **asettaa keskeiset tavoitteet ja sisällöt maiseman suojelulle, suunnittelulle ja hoidolle sekä maisemapolitiikalle Euroopassa:**
  - ▶ 4§ Eurooppalainen maisemayleissopimus: ”Euroopan neuvoston jäsenet, jotka ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen ja jotka ... *ovat tietoisia* siitä, että maisema vaikuttaa paikalliskulttuurin muotoutumiseen ja on olennainen osa Euroopan luonnon- ja kulttuuriperintöä ja että se edistää ihmisten hyvinvointia ja lujittaa eurooppalaista identiteettiä;
... *pitävät maisemaa* yksilön ja sosiaalisen hyvinvoinnin tärkeänä osatekijänä ja katsovat, että jokaisella on sen suojeluun, hoitoon ja suunnitteluun liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia;”
  - ▶ 4§, 2 luku, 5 artikla, Yleiset toimenpiteet: ”Kukin sopimuspuoli sitoutuu
    - a) tunnustamaan lainsäädännössään maisemat olennaiseksi osaksi ihmisten ympäristöä, yhteisen kulttuuri- ja luonnonperinnön monimuotoisuuden ilmentymäksi ja identiteettinsä perustaksi
    - b) laatimaan ja toteuttamaan 6 artiklassa mainittujen erityistoimenpiteiden avulla maisemansuojeluun, -hoitoon ja -suunnitteluun tähtäävää maisemapolitiikkaa;
    - c) ottamaan käyttöön menettelytapoja, joiden kautta yleisö, paikallis- ja alueviranomaiset ja muut asianosaiset voivat osallistua tämän artiklan b kohdassa mainitun maisemapolitiikan määrittelyyn ja toteuttamiseen;
    - d) sisällyttämään maisemanäkökohdat alue- ja kaupunkisuunnittelupolitiikkaansa sekä kulttuuri-, ympäristö-, maatalous-, sosiaali- ja talouspolitiikkaansa ja muihin toimintaohjelmiin, joilla saattaa olla suoraa tai välillistä vaikutusta maisemaan.”.
- Sitoutuessaan Eurooppalainen maisemayleissopimukseen Suomi velvoittaa viranomaiset huomioimaan päätöksenteossa maisemavaikutukset ja sisällyttämään ne päätöksentekoon ja noudattamaan päätöksenteossa maisemasuojelun periaatteita, eli noudattamaan maisemapolitiikkaa.**

Maisemaa suojellaan eri instrumenteilla

- ▶ Keskeinen maisemien suojelun instrumentti on **Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet** –inventointi.
  - ▶ Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (VAMA) vahvistaa **Valtioneuvosto Ympäristöministeriön esityksestä** (Ympäristöministeriö 2021).
  - ▶ Viimeisin on laadittu **vuonna 2021**, alueita on yhteensä **186** (Ympäristöministeriö 2021).
  - ▶ Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventoinnin taustalla on Alueidenkäyttölaissa (132/1999) säädetty asetus Valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista (Alueidenkäyttölaki 132/1999, 22§),
- ▶ **Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden tarkoitus on tuoda maisemanäkökulma maankäytön suunnitteluun, varmistaa maisemallisten arvojen asema alueella toteutettavien suunnitelmien ja toimenpiteiden lähtökohtana sekä edistää maisemat huomioivia suunnittelukäytäntöjä** (Ympäristöministeriö 2015,12). Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet on osoitettava maakuntakaavassa (Ympäristöministeriö 2015, 3), ne vaikuttavat etenkin **yleiskaavoihin** sekä **maakuntakaavoihin** (Ympäristöministeriö 2015, 18).
- ▶ **Maisema-alueilla on mahdollista suojella maisemissa tärkeiksi tunnistetut arvotekijät tarjoamalla maisemille konkreettinen asema suunnittelu- ja kaavoitusjärjestelmässä ja lisätä ihmisten tietoisuutta kulttuurihistoriallisista kerrostumista ja ekologisesta monimuotoisuudesta maisemassa** (Ympäristöministeriö 2015, 4). Maisema-alueilla voidaan edistää alueen kehittymistä maisemallisesti, kulttuurisesti ja ekologisesti kestävällä tavalla (Ympäristöministeriö 2015, 4).
- ▶ **Maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet inventoidaan maakuntien tasoilla.** Maakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista päätetään maakunnallisesti, niitä inventoi esimerkiksi maakuntaliitot. **Maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ovat maakunnalle tai maakunnan osalle tyypillistä tai erityistä maisemaa, ja ne kuvastavat maakunnan identiteettiä ja monimuotoisuutta** (Ympäristöministeriö 2015, 7-8).

Kuva: Adobe Stock 2026.

Maisemaosallisuuden ja osallisuuden taustalla vaikuttavat useat eri lait Suomessa

- ▶ **Suomen perustuslaki 731/1999:**

20§: **"Vastuu ympäristöstä. Vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille.** Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon."

- ▶ **Alueidenkäyttölaki 132/1999:**

6§: Vuorovaikutus ja kaavoituksesta tiedottaminen. "Kaavaa valmisteltaessa on oltava vuorovaikutuksessa niiden henkilöiden ja yhteisöjen kanssa, joiden oloihin tai etuihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, siten kuin jäljempänä tässä laissa säädetään."

62§: **Vuorovaikutus kaavaa valmisteltaessa.** "Kaavoitusmenettely tulee järjestää ja suunnittelun lähtökohdista, tavoitteista ja mahdollisista vaihtoehtoista kaavaa valmisteltaessa tiedottaa niin, että **alueen maanomistajilla ja niillä, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, sekä viranomaisilla ja yhteisöillä,** joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään (osallinen), on mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun, arvioida kaavoituksen vaikutuksia ja lausua kirjallisesti tai suullisesti mielipiteensä asiasta."

- ▶ **Hallintolaki 434/2003:** Asian selvittäminen ja asianosaisten kuuleminen

21§ Vaikuttamismahdollisuuksien varaaminen: "Jos asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin, viranomaisten tulee varata näille henkilöille mahdollisuus saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista ja lausua mielipiteensä asiasta.

- ▶ **Kuntalaki 410/2015, Kunnan asukkaiden osallistumisoikeus**

22§ Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet: "Kunnan asukkailla ja ... **on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan.**"

Ristikkäiset oikeudet uusiutuvan energian hankkeissa

- ▶ Samaan aikaan hankkeet sekä edistävät ympäristöoikeutta mahdollistamalla hyvää elinympäristöä, eli **tuottavat päästötöntä energiaa**, eli **edistävät Ilmastolain toteutumista** (432/2022) ja **Suomen hiilineutraaliustavoitetta vuoteen 2035 mennessä** (Ilmastolaki 432/2022, 2§).
- ▶ Hankkeissa saatetaan kuitenkin **kyseenalaistaa yksilöiden oikeuksia vaikuttaa omaa elinympäristöä koskevaan päätöksentekoon** (Suomen perustuslaki 731/1999, 20§), eli maisemaoikeudenmukaisuuteen, tai ne heikentävät luonnon kauneuden ja maisema-arvojen vaalimista, joka on yksi Luonnonsuojelulain tavoite (9/2023, 1§).
- ▶ Hankkeet **saattavat myös aiheuttaa luontokatoa ja heikentää biodiversiteettiä** (Burch, Loraamm & Gliedt 2020, 2), eli hankkeet voivat olla Luonnonsuojelulain (9/2023, 1§) vastaisia tai hankkeet voivat heikentää luonnonsuojelulla suojeltujen eliölajien elinympäristöjä (Luonnonsuojelulaki 9/2023, 77§).
- ▶ Hankkeissa on usein **vastakkain erilaisia ympäristöoikeudellisia argumentteja**, ja **niiden painoarvoa punnitaan hankkeissa**. Näkemyseroista aiheutuu oikeustapauksia.
- ▶ Tutkimushavainto: Hankkeissa joku osapuoli ei saavuta tavoitteitaan. Hankkeissa käydään neuvottelua eri argumenteilla ja arvoilla.

Kuva: Oomi Solar 2025.

Väitöskirjatutkimus – Vihreän siirtymän johtaminen vihreissä konflikteissa

Tiina Pitkänen

Väitöskirjatutkimukseni: Vihreän siirtymän johtaminen vihreissä konflikteissa

- ▶ Väitöskirjatutkimuksessani tutkin **vihreän siirtymän johtamista** ja sen mahdollisuuksia **vihreän konfliktin teorialla maisemassa**.
- ▶ Aurinkovoimakehittäminen on monitoimijainen, monenlaisten arvojen ja argumenttien yhteen nivoutuma, joka toteutuu maisemassa, ja jossa osapuolet kamppailevat keskenään.
- ▶ **Vihreä konflikti** tarkoittaa konfliktia, jossa vihreän infrastruktuurin, kuten tuulivoiman tai aurinkovoiman kehittäminen aiheuttaa konfliktin (Gray 2026, 1-5).
- ▶ **Green on green conflict**, tarkoittaa sitä, että vihreää teknologiaa kehitetään siten, että se heikentää esimerkiksi biodiversiteettiä (Burch, Loraamm & Gliedt 2020, 2).
- ▶ Väitöskirjassani tutkin **vihreän siirtymän johtamista ja sen mahdollisuuksia, uusiutuvan energian toimijuuksia, toimijuuden taustalla vaikuttavia arvoja, tietoa ja argumentteja**, ja sitä millainen toimija **luonnon kulttuuriperintö** on uusiutuvan energian hankkeissa ja miten se vaikuttaa dialogissa ja eri toimijoiden tavoitteiden saavuttamisessa.
- ▶ Aineiston perusteella vaikuttaa siltä, että **luonnon arvot käyvät dialogia hankkeissa**.
- ▶ Toimijaverkkoteoriassa ei-inhimillinen toimija nähdään toimijana, joka on sosiaalisesti rakentuva (Havu 2023, 88).
- ▶ Väitöskirjatutkimukseni on tutkin toimijaverkkoteorialla (Callon 1991, Latour 1999) toimijuuksia.

Kiitos!

Kuva: Oomisolar 2025.

Lähteet:

- › Burch, C., Loraamm, R. & Gliedt, T. (2020). The “Green on Green” Conflict in Wind Energy Development: A Case Study of Environmentally Consious Individuals in Oklahoma, USA. Sustainability 2020, 12, 8184, pp. 1-22. doi:10.3390/su12198184.
- › Callon, M. (1991). Techno-economic networks and irreversibility. The Sociological Review Volume 38, pp. 132-161. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.1990.tb03351.x>
- › Gray, S. (2026). Green on both sides: Environmental conflict and the procedural politics of building sustainable urban futures. Environment and Planning C: Politics and Space. <https://doi.org/10.1177/23996544261431678>
- › Hallintolaki 434/2003. Viitattu 12.3.2026: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2003/434>
- › Hankonen, I. (2023). Monen äänen maisema. Kokemuksellinen tieto maisemapoliitikassa. Ympäristöministeriön julkaisuja 2023:19. Helsinki: Ympäristöministeriö.
- › Havu, S. (2023). Minkä taakseen jättää... : Bruno Latourin kriittinen käänne. Tutkimus & kritiikki, 3(1), pp. 88-102. <https://doi.org/10.55294/tk.128609>
- › Ilmastolaki 423/2022. Viitattu 12.3.2026: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2022/423>
- › Kuntalaki 410/2015. Viitattu 12.3.2026: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2015/410>
- › Latour, B. (1999). Pandora’s Hope: Essays on the Reality of Science Studies. Cambridge: Harvard University Press.
- › Luonnonsuojelulaki 9/2023. Viitattu 12.3.2026: https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2023/9#OT0_OT2
- › Suomen perustuslaki 731/1999. Viitattu 12.3.2026: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/1999/731>
- › Tasavallan presidentin asetus Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta 14/2006. Viitattu 12.3.2026: https://www.finlex.fi/fi/valtiosopimukset/sopimussarja/2006/14#sec_3_subsec_1
- › Ympäristöministeriö (2015). Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi. Kuulemisen tausta-aineisto. Ympäristöministeriö 11.11.2015. Viitattu 12.3.2026: <https://ym.fi/documents/1410903/39500356/Taustamuistio.+Valtakunnallisesti+arvokkaiden+maisema-alueiden+p%C3%A4ivitysinventointi.pdf/2d20d2d0-0e70-1d54-6aa1-2d110a21ad03>
- › Ympäristöministeriö (2021). Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet tunnistettu. Viitattu 12.3.2026: <https://valtioneuvosto.fi/-/1410903/valtakunnallisesti-arvokkaat-maisema-alueet-tunnistettu>
- › Kuvat:
- › Slide 9: Adobe Stock 2026. Noudettu 13.3.2026: <https://stock.adobe.com/fi/search?k=pielinen>
- › Slide 11: Oomi Solar 2025. Noudettu 13.3.2026: <https://oomisolar.fi/aurinkovoimalat/>
- › Slide 14: Oomi Solar 2025. Noudettu 13.3.2026: <https://oomisolar.fi/aurinkovoimalat/>